

منع بکارگیری رفتار و مجازات رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز به عنوان حق بنیادین و مطلق بشر^۱

کرامت ذاتی انسان^۲

یکی از اصول پایه در نظام بین الملل حقوق بشر، ارزشمند بودن کرامت و منزلت انسان است. منزلت و کرامتی که ذاتی و غیر اکتسابی است. این اصل در مقدمه اغلب اسناد بین المللی حقوق بشری بالصراحه مورد تاکید و اشاره قرار گرفته و یکی از اهداف تنظیم چنین اسنادی پاسداشت این منزلت بیان شده است. این اصل بنیادین از دیرباز همواره از سوی مصلحان، اندیشمندان و نیک اندیشان جوامع فرا یاد آورده شده و در سده های اخیر لزوم احترام به این اصل و رعایت آن از جمله مبانی شکل گیری ایده حق های بشری بوده است. در قرن گذشته و به دنبال کشتار و نابودی میلیون ها انسان در جریان دو جنگ جهانی، که با انگیزه هایی عمدتاً ایدئولوژیک و نژادپرستانه روی دادند، ضرورت ایجاد نظامی بین المللی جهت صیانت از حقوق بشر و آزادی های اساسی مطرح گردید و در نهایت نظام بین الملل حقوق بشر از ورای آن تولد و تحقق یافت. امروزه به آن دسته از حقوق و آزادی های بشر که برای حمایت و صیانت از کرامت و حیثیت انسانی ضروری می باشند، «حقوق بنیادین»^۳ اطلاق می شود. این دسته از حقوق جنبه جهانی و فرا فرهنگی دارند. از جمله این حقوق بنیادین می توان حق بر منع شکنجه و ممنوعیت استفاده از رفتار ها و مجازات های رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز، آزادی عقیده، آزادی بیان، حق بر مالکیت و حق بر مشارکت در اداره امور عمومی را بر شمرد.^۴

از سوی دیگر یکی از مفاهیمی که در نظام بین الملل حقوق بشر مطرح می باشد مفهوم «حق مطلق»^۵ است. مطلق بودن در این جا به معنای غیر قابل «معلق سازی»^۶ و غیر قابل «محدود

^۱. این مقاله پیش از این در خبرنامه کانون وکلای دادگستری اصفهان، شماره ۳۵، خردادماه ۱۳۸۸، منتشر گردیده است.

^۲. Human Inherent Dignity.

^۳. Fundamental rights.

^۴. General Comment No.20 . Adopted by the human rights committee. para:2.

^۵. Absolute Right.

^۶. معلق سازی یا Derogation به فرایندی گفته می شود که بموجب آن در صورت بوجود آمدن یک حالت اضطرار عمومی مثل سیل، زلزله، جنگ و یا خطر حملات تروریستی، دولت می تواند در صورت ضرورت موقتاً اجرای برخی از حقوق بشر را معلق سازد. برای مثال در صورت وقوع یک جنگ دولت می تواند آزادی رفت و آمد به آن منطقه را تا اطلاع ثانوی، ممنوع سازد. بنگرید به ماده ۴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی.

سازی»^۷ است. در نظام بین الملل حقوق بشر، برخی از حقوق بنیادین بشر واجد خصلت مطلق نیز می باشند که از آن جمله عبارتند از: آزادی عقیده، آزادی وجدان و مذهب، حق بر منع شکنجه و حق بر منع بکارگیری رفتارها و مجازات های رنج آور، غیر انسانی و موهن. این دسته از حقوق بشر را به هیچ عنوان نمی توان به استناد وجود وضعیت اضطرار عمومی و یا بر مبنای مصلحت عموم یا حقوق و آزادی های دیگران، معلق ساخته یا با محدودیت مواجه ساخت.^۸ این دسته از حقوق، حق هایی بنیادین و مطلق می باشند.

در ادامه تلاش می شود تا «ممنوعیت بکارگیری رفتار و مجازات رنج آور»^۹، غیر انسانی^{۱۰} و تحقیر آمیز^{۱۱} را به عنوان یکی از حقوق بنیادین و مطلق بشر مورد بررسی و واکاوی قرار دهیم.

جایگاه این حق در نظام بین الملل حقوق بشر

ماده ۷ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی مقرر می دارد: «هیچ کس را نمی توان مورد آزار و شکنجه و یا رفتارها و مجازات های رنج آور، غیر انسانی یا تحقیر آمیز قرار داد. مخصوصاً قرارداد یک شخص تحت آزمایش های پزشکی یا علمی بدون رضایت آزادانه او ممنوع می باشد»^{۱۲}.

این ماده سه حق بنیادین را مورد اشاره قرار می دهد که لازمه ی احترام به کرامت ذاتی انسان می باشند: (۱) حق بر منع شکنجه، (۲) حق بر ممنوعیت بکارگیری رفتار و مجازات رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز، (۳) حق بر ممنوعیت انجام آزمایشهای پزشکی یا علمی بدون رضایت آزادانه فرد. هر سه حق مذکور، وفق بند ۲ ماده ۴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی و بند ۳ نظریه عمومی شماره ۲۰ کمیته حقوق بشر در زمره حقوق مطلق شمرده شده اند. مقررات این ماده قبل

^۷ محدود سازی یا Limitation به فرایندی اطلاق می شود که بموجب آن دولت می تواند با رعایت اصل ضرورت و تناسب در چارچوب یک روند دموکراتیک با وضع قانون و به دلایلی همچون رعایت حقوق و آزادی های اشخاص، امنیت عمومی، امنیت ملی، بهداشت عمومی، اخلاق عمومی و نظم عمومی، محدودیت هایی را در زمینه اجرا و اعمال برخی از حقوق بشر بر قرار سازد. از جمله بنگرید به ماده ۱۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی.

^۸ General Comment No.20 . Adopted by the human rights committee. para:3. see also: General Comment No.10. para:1.

^۹ Cruel.

^{۱۰} Inhuman.

^{۱۱} Degrading.

^{۱۲} دولت ایران در سال ۱۳۵۴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی را بدون هیچ گونه قید و شرطی به تصویب رسانده و از نظر بین المللی متعهد به رعایت مفاد این سند الزام آور گردیده است. این سند بین المللی با توجه به ماده ۹ قانون مدنی و تصویب توسط مجلس، در شمار قوانین لازم الاتباع داخلی است و کلیه دادگاهها و مراجع دولتی و عمومی موظف به رعایت آن می باشند.

از این در ماده ۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز پیش بینی شده و در سال ۱۹۷۵ در قالب اعلامیه «حمایت از کلیه اشخاص در مقابل شکنجه و دیگر رفتار ها یا مجازات های رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز» و سپس در سال ۱۹۸۴ در قالب یک سند جداگانه تحت عنوان «کنوانسیون منع شکنجه و دیگر رفتار ها یا مجازات های رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز» به تفصیل مورد تاکید خاص قرار گرفته است. در ادامه به ابعاد مختلف ممنوعیت بکارگیری رفتار ها و مجازات های رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز پرداخته خواهد شد.

مقررات یادشده اصولاً تعریف مشخصی از مفاهیم مطرح در این حق به دست نمی دهند، لیکن با گذری بر نظریه های عمومی و اظهار نظر ها و ابراز عقیده های کمیته حقوق بشر، جنبه های مختلف مفاهیم بکار برده شده در این حق قابل درک و دریافت خواهد بود.^{۱۳} در این راستا از نظر کمیته حقوق بشر، تعیین رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز بودن یک رفتار، وابسته با اوضاع و احوال خاص هر مورد است که در این رابطه می بایست عواملی همچون تداوم رفتار، روش رفتار، آثار جسمانی و روانی، جنسیت، سن، و وضع سلامتی قربانی مورد لحاظ قرار گیرند.^{۱۴} لازم به توضیح است که رفتار ها و مجازات های رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز، اغلب در جریان بازجویی های مقدماتی جرایم و اجرای احکام نمود می یابند، لیکن این به آن معنا نیست که چنین رفتار هایی منحصر به مراحل بازجویی و اجرای احکام باشد، بلکه در هر حوزه ای اعم از عمومی و یا خصوصی می توانند ارتکاب یابند.

الف) رفتار رنج آور و غیر انسانی^{۱۵}

این دو گونه رفتار عمدتاً در کنار هم و بطور همزمان مطرح می شوند و تمایز خاصی میان آن دو وجود ندارد. رفتاری که رنج آور است، غیر انسانی نیز می باشد و رفتار غیر انسانی متضمن حداقلی از درد و رنج (اعم از جسمی یا روحی) است. با این حال شایان توجه است که این دو

^{۱۳}. نظریه ها و اظهار نظر های کمیته حقوق بشر، توصیه های راهگشایی هستند که در صورت وجود حسن نیت و عزم جدی یک دولت به رعایت حقوق بشر، می توانند ابهامات و کاستی های موجود در زمینه اجرای مفاد میثاق را برطرف سازند.

^{۱۴}. Sarah Joseph, Jenny Schults and Melissa Castan. International covenant on civil and political rights. oxford university press. first published 2000. page: 211.

^{۱۵}. Cruel & Inhuman treatment.

گونه رفتار از «شکنجه»^{۱۶} متفاوت اند. به تعبیر دیگر به رفتاری که فاقد عناصر اساسی تشکیل دهنده ی شکنجه (از قبیل شدید بودن درد و رنج) باشد، رفتار رنج آور و غیر انسانی اطلاق می شود.^{۱۷}

کمیته حقوق بشر در جریان رسیدگی به برخی شکایات طرح شده در آن کمیته، مصادیقی از رفتار رنج آور و غیر انسانی را ذکر نموده است که نمونه هایی از آن به شرح زیر می باشند:

- در پرونده (linton) علیه جامائیکا (۲۵۵/۸۷): قربانی در معرض یک اعدام ساختگی و نمایشی قرار داده شده و ضمن مضروب شدن مراقبت های پزشکی مناسب از وی سلب شده است.

- در پرونده (rojas garcia) علیه کلمبیا (۶۸۷/۹۶): قربانی به همراه خانواده اش در جریان یک بازرسی منزل از سوی ماموران پلیس مورد فحاشی و تهدید قرار گرفته و در ضمن بازرسی برای ارباب ایشان گلوله ای نیز شلیک شده و در نهایت مجبور به امضای صورتجلسه ای شده اند که حتی اجازه خواندن آنرا نیز نیافته اند.

- در پرونده (deidriek) علیه جامائیکا (۶۱۹/۹۵): قربانی در هر روز برای مدت ۲۳ ساعت در یک سلول حبس بوده بدون اینکه امکاناتی از قبیل تشک یا رختخواب، وسایل کامل بهداشتی، روشنایی طبیعی، غذای مناسب و مراقبت های پزشکی کافی داشته باشد.

- در پرونده (hylton) علیه جامائیکا (۴۰۷/۹۰): قربانی توسط نگهبانان زندان کتک خورده و به مرگ تهدید شده است.

- در پرونده (bailey) علیه جامائیکا (۳۳۴/۸۸) قربانی مکرراً با اسلحه و لوله و باتون های آهنی مضروب شده و مراقبت های پزشکی از وی سلب شده است.

^{۱۶}. ماده ۱ کنوانسیون منع شکنجه ... مصوب ۱۹۸۴: «... «شکنجه» هرگونه فعلی عمدی است که از طریق آن درد یا رنج شدید، اعم از جسمانی یا روانی، بر یک شخص توسط یک مامور رسمی یا تحت نظارت وی یا با رضایت یا سکوت وی در محدوده صلاحیت رسمی اش وارد گردد، به منظور نیل به اهدافی همچون کسب اطلاعات یا اخذ اقرار از قربانی یا شخص ثالث، تنبیه قربانی برای عملی که وی یا شخص ثالث مرتکب شده یا مظنون به ارتکاب آن است، مرعوب نمودن یا تحت فشار گذاردن قربانی یا شخص ثالث، اعمال تبعیض از هر نوعی...».

^{۱۷}. Katie Mitchell, Sarah Joseph & Linda Gyorki, Carin Benninger-Budel. a handbook on the individual complaint procedures of the UN treaty bodies. Part3, Page:160. available on: http://www.omct.org/pdf/UNTB/2006/handbook_series/vol4/eng/

مواردی که ذکر شد صرفاً مصادیقی از رفتار رنج آور و غیر انسانی است که عمدتاً در دوران بازداشت یا حبس ممکن است بر برخی افراد تحمیل گردد.

ب) رفتار تحقیر آمیز و موهن^{۱۸}

برای تحقق این گونه رفتار نیاز به کمترین حد از درد و رنج می باشد و جایی مطرح می شود که یک رفتار موجب خواری، تحقیر و سرافکنندگی یک فرد گردد. البته باید توجه داشت که رفتاری که در یک اوضاع و احوال می تواند تحقیر آمیز باشد ممکن است در اوضاع و احوال دیگر تحقیر آمیز نباشد.^{۱۹}

کمیته حقوق بشر در جریان رسیدگی به شکایات مطروحه در آن کمیته برخی از مصادیق رفتار های تحقیر آمیز را ذکر نموده است:

- در پرونده (polay campos) علیه پرو (۵۷۷/۹۴): قربانی در یک قفس قرار داده شده و از طریق رسانه ها به نمایش گذاشته شده است.
- در پرونده (francis) علیه جامائیکا (۳۲۰/۸۸): قربانی توسط سربازان و نگهبانان زندان کتک خورده، تهدید شده، سطلی از ادرار بر سر وی ریخته شده، غذا و آب او به کف اتاق پرتاب شده، و تشکش به بیرون از سلول انداخته شده است.
- در پرونده (young) علیه جامائیکا (۳۲۱/۸۸): قربانی در یک سلول خیلی کوچک زندانی شده و اجازه ملاقات با افراد انگشت شماری را داشته و از سوی نگهبانان مضروب شده و رختخوابش مکرراً از سوی ماموران زندان خیس شده است.

پ) مجازات رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز^{۲۰}

مجازات ها عموماً رفتار هایی هستند که بر اساس قوانین یک کشور حیات، آزادی و تمامیت جسمانی فرد محکوم را مورد تعرض قرار می دهند. از منظر حقوق بشر نکته حائز اهمیت در این خصوص این است که ماهیت مجازات ها، و روشهای اجرای آنها همواره می بایست از سوی دولتها به دقت کنترل شوند تا از اعمال مجازات های رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز جلوگیری

¹⁸. Degrading treatment.

¹⁹. Katie Mitchell &..., op cit, part 3, page:160, 161.

²⁰. Cruel, Inhuman & Degrading punishment.

شود. کمیته حقوق بشر در برخی نظریه های عمومی صادره یا ابراز عقیده ها در هنگام رسیدگی به شکایات و یا در برخی اظهار نظر های خود به هنگام رسیدگی به گزارش های دوره ای کشور های عضو نکات حائز اهمیتی را در این رابطه بیان داشته که به برخی از آنها اشاره می گردد.

- «مجازات های بدنی (جسمی)»^{۲۱}

به عقیده کمیته حقوق بشر از جمله مجازات های رنج آور، غیر انسانی و موهن، مجازات های بدنی (جسمی) هستند. که از آن جمله می توان به تادیب های شدیدی که به عنوان مجازات یک جرم یا تحت عنوان یک اقدام تربیتی یا انضباطی بکار می روند، اشاره نمود. در این رابطه ماده ۷ میثاق، بطور خاص کودکان، دانش آموزان را در مراکز آموزشی مورد حمایت قرار می دهد.^{۲۲}

«شلاق»، «تنبیه بدنی» و «قطع اعضاء» از نمونه های بارز این قبیل مجازات ها می باشند. کمیته حقوق بشر در جریان رسیدگی به برخی شکایات صراحتاً اعمال مجازات «شلاق» را موجب نقض ماده ۷ میثاق دانسته است.^{۲۳} و در اظهار نظر خود در مورد گزارش دوره ای جمهوری اسلامی ایران نیز مجازات شلاق را مغایر با ماده ۷ میثاق اعلام نموده است.^{۲۴} کمیته حقوق بشر همچنین در اظهار نظری در مورد گزارش دوره ای کشور عراق بیان داشته که «داغ زدن» بر پیشانی برخی از مجرمان یک رفتار رنج آور و تحقیر آمیز بوده و موجب نقض ماده ۷ میثاق می باشد.^{۲۵} این کمیته همچنین در اظهار نظر خود در خصوص گزارش دوره ای کشور سریلانکا کاربرد «تنبیه بدنی» در زندان ها و مدارس این کشور را محکوم نموده و موجب نقض ماده ۷ میثاق دانسته است.^{۲۶} کمیته حقوق بشر همچنین در اظهار نظر مربوط به گزارش دوره ای کشور یمن و همچنین در اظهار نظر مربوط به گزارش دوره ای جمهوری اسلامی ایران، مجازات «قطع اعضاء» را در زمره مجازات های رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز دانسته است.^{۲۷}

²¹. Corporal punishment.

²². General Comment No.20. Adopted by the human rights committee. para:5.

²³. Higginson v. Jamaica (792/98). See also: Sooklat v. Trinidad and Tobago (928/2000).

²⁴. Concluding observations of the HRC, Islamic Republic of Iran, U.N.Doc.CCPR/C/79/Add.25 (1993). Para:11

²⁵. Concluding observations of the HRC, Iraq,U.N.Doc.CCPR/C/79/Add.84 (1997). Para:12.

²⁶. Concluding observations of the HRC, Sri Lanka,U.N.Doc.CCPR/CO/79/LKA (2003). Para:11.

²⁷. Concluding observations of the HRC, Yemen,U.N.Doc.CCPR/CO/84/YEM (2005). Para:15, 16. see also: Concluding observations of the HRC, Islamic Republic of Iran, U.N.Doc.CCPR/C/79/Add.25 (1993). Para:11

- «مجازات های منتهی به مرگ (سالب حیات)»^{۲۸}

میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی در ماده ۶ خود مجازات مرگ را با لحاظ شرایطی خاص به عنوان استثنایی بر حق حیات پذیرفته است.^{۲۹} هر چند این مجازات بعداً توسط دومین پروتکل الحاقی به میثاق فوق، ممنوع شده است، اما بسیاری از کشورهای عضو میثاق این پروتکل دوم را به تصویب نرسانده اند و لذا همچنان از این مجازات در مقررات جزائی خود استفاده می نمایند. البته عجیب است که میثاق فوق بموجب ماده ۷ مجازات های بدنی را ممنوع نموده، اما مجازات اعدام را تحت شرایط خاصی وفق ماده ۶ پذیرفته است و این یک تعارض در متن این میثاق می باشد.^{۳۰}

با این وجود و علیرغم پذیرش مجازات اعدام از سوی میثاق، کمیته حقوق بشر (به عنوان رکن ناظر بر حسن اجرای میثاق) شرایط و ضوابط خاصی در زمینه جنبه های مختلف این مجازات مطرح نموده که مورد اشاره قرار می گیرند:

(۱) شیوه های اعدام

کمیته حقوق بشر در نظریه عمومی شماره ۲۰ خود مقرر داشته که مجازات اعدام می بایست به شیوه ای اجرا گردد که موجب کمترین درد و رنج جسمانی یا روانی بر فرد محکوم باشد.^{۳۱} در همین راستا این کمیته در جریان رسیدگی به شکایتی علیه کانادا^{۳۲} صراحتاً اعدام از طریق «خفگی با گاز»^{۳۳} را به دلیل داشتن درد و رنج جسمانی موجب نقض ماده ۷ میثاق دانسته است.^{۳۴} البته در مقابل، در جریان شکایت دیگری علیه کانادا، کمیته حقوق بشر اجرای اعدام از طریق «تزریق آمپول مرگ»^{۳۵} را یک مجازات رنج آور و غیر انسانی ندانسته است.

²⁸. Death Penalty.

^{۲۹}. ماده ۶: «۱. حق زندگی از حقوق ذاتی شخص انسان است. این حق باید بموجب قانون حمایت بشود. هیچ فردی را نمی توان خودسرانه از زندگی محروم کرد. ۲. در کشورهایی که مجازات اعدام لغو نشده صدور حکم جایز نیست مگر در مورد مهمترین جنایات طبق قانون لازم الاجرا در زمان ارتکاب جنایت که آن هم نباید با مقررات این میثاق و کنوانسیون ها راجع به جلوگیری و مجازات جرم کشتار جمعی (ژنوساید) منافات داشته باشد. اجرای این مجازات جایز نیست مگر بموجب حکم قطعی صادر از دادگاه صالح...»

³⁰. Katie Mitchell &..., op cit, part 3, page:176.

³¹. General Comment No.20. Adopted by the human rights committee. Para:6.

³². N.g v. Canada (469/91).

³³. Gas asphyxiation.

^{۳۴}. در این پرونده ماجرا به این ترتیب بوده که قربانی مدعی شده در کشور خود یعنی ایالات متحده مرتکب قتل عمدی شده و لذا در صورتی که کشور کانادا او را به ایالات متحده مسترد کند، وی در سرزمین خود (ایالت کالیفرنیا) با اعدام از طریق خفگی با گاز مواجه خواهد شد. کمیته حقوق بشر در این

کمیته حقوق بشر همچنین در جریان اظهار نظری بر گزارش دوره ای جمهوری اسلامی ایران، اجرای مجازات اعدام از طریق «سنگسار»^{۳۶} را موجب نقض ماده ۷ میثاق و یک مجازات رنج آور، غیر انسانی و تحقیر آمیز دانسته است.^{۳۷} این موضوع در اظهار نظر کمیته بر گزارش دوره ای کشور یمن نیز تکرار شده است.^{۳۸}

کمیته حقوق بشر همچنین در اظهار نظری بر گزارش دوره ای ایران، ضمن ابراز تاسف از اجرای «اعدام در ملاء عام»، از دولت ایران خواسته است تا علاوه بر کاستن از میزان اعدام ها و کاهش تعداد جرایمی که با مجازات اعدام روبرو می شوند، از اجرای اعدام در ملاء عام خودداری نماید.^{۳۹} چرا که اعدام در ملاء عام نمونه ای از رفتار غیر انسانی و تحقیر کننده می باشد.^{۴۰}

۲) پدیده محکومان در صف اعدام^{۴۱}

این اصطلاح در مورد افرادی بکار می رود که برای یک مدت زمان طولانی در بند محکومان به مرگ (اعدامیان) در بازداشت به سر می برند به نحوی که این بازداشت موجب افزایش تشویش روانی و ازدیاد تنش و فشار بر فرد در شرف اعدام گردد.^{۴۲}

در این زمینه دیوان اروپایی حقوق بشر در پرونده (Soering) علیه بریتانیا، پدیده محکومان در صف اعدام را ماهیتاً غیر انسانی و تحقیر آمیز دانسته است.^{۴۳} با این حال کمیته حقوق بشر از شناسایی این موضوع که چنین پدیده ای موجب نقض ماده ۷ میثاق می شود، تاکنون امتناع ورزیده است. برای نمونه در پرونده (Johnson) علیه جامائیکا^{۴۴} که بموجب آن قربانی برای حدود ۱۱ سال در بند محکومان به مرگ به سر برده، کمیته این موضوع را به خودی خود متضمن نقض ماده ۷ میثاق ندانسته است. چرا که به عقیده کمیته اولاً میثاق حقوق مدنی و سیاسی اجازه

رابطه پس از بررسی موضوع و ملاحظه ادله ارائه شده در مورد عذاب آور بودن خفگی با گاز سیانور به این نتیجه رسیده که چنین شیوه ای از اعدام متضمن درد و رنج جسمانی است و در نتیجه متضمن نقض ماده ۷ بوده و یک رفتار رنج آور و غیر انسانی می باشد. بنگرید به:

Sarah Joseph &... op cit, page:230,231.

³⁵ Death by lethal injection.

³⁶ Stoning. Lapidation.

³⁷ Concluding observations of the HRC, Islamic Republic of Iran, U.N.Doc.CCPR/C/79/Add.25 (1993). Para:11.

³⁸ Concluding observations of the HRC, Yemen,U.N.Doc.CCPR/CO/84/YEM (2005). Para:15, 16.

³⁹ Concluding observations of the HRC, Islamic Republic of Iran, U.N.Doc.CCPR/C/79/Add.25 (1993). Para:8 , 18.

⁴⁰ Sarah Joseph &..., op cit, page: 230.

⁴¹ Death row phenomenon.

⁴² Sarah Joseph &..., op cit, page: 223

⁴³ Katie Mitchell &..., op cit, part 3, page:178.

⁴⁴ Johnson v. Jamaica (588/94)

اجرای مجازات اعدام را در اوضاع و احوال خاص می دهد و بازداشت محکومان به مرگ نتیجه ناگزیر اعمال چنین مجازاتی است. ثانیاً کمیته حقوق بشر نمی تواند خواستار تنظیم مواعیدی شود که یک دولت را تشویق و ترغیب به اعمال مجازات اعدام در طی دوره زمانی خاصی بکند و یا خواستار تسریع در اجرای آن حکم شود.^{۴۵} با این وجود بنا بر نظر کمیته در صورتی که این پدیده همراه با برخی عوامل دیگر باشد، می تواند متضمن نقض ماده ۷ گردد. از جمله نگهداری کودکان زیر ۱۸ سال در این بند و یا بروز آسیب روانی برای محکوم حاضر در این بند. برای نمونه در پرونده (Clive Johnson) علیه جامائیکا^{۴۶}، قربانی کودکی بوده که از یک سو ضمن نقض بند ۵ ماده ۶ میثاق به اعدام محکوم شده^{۴۷} و از سوی دیگر در بند محکومان به مرگ نگهداری شده تا شرایط اعدام وی طبق قانون داخلی فراهم گردد. کمیته حقوق بشر در این خصوص اظهار داشته که این بازداشت قطعاً به مثابه یک رفتار رنج آور و غیر انسانی است و از این رو ماده ۷ میثاق نقض شده است.

یا برای مثال در پرونده (Chisanga) علیه جامائیکا^{۴۸}، به قربانی اعلام شده که محکومیت اعدام او به مجازات دیگری تبدیل یافته است. از این رو از بند اعدامیان به بند دیگری منتقل شده، لیکن ۲ سال بعد مجدداً به بند اعدامیان بازگردانده شده، بدون اینکه هیچگونه توضیحی از سوی دولت به او داده شود. در این خصوص کمیته حقوق بشر نتیجه گرفته که چنین رفتاری یک اثر روانی منفی بر قربانی داشته و او را دچار تشویش و اضطراب و آسیب روانی ساخته و این یک رفتار رنج آور و غیر انسانی و موجب نقض ماده ۷ میثاق می باشد...

^{۴۵}. Katie Mitchell &... op cit, part 3, page:178.

^{۴۶}. Clive Johnson v. Jamaica (592/94)

^{۴۷}. ماده ۶ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی: «... ۵. حکم اعدام در مورد جرایم ارتكابی اشخاص کمتر از هیجده سال صادر نمی شود...» ماده ۳۷ کنوانسیون حقوق کودک نیز در این خصوص بیان می دارد: «الف)... مجازات اعدام و یا حبس ابد بدون امکان بخشودگی را نمی توان در مورد کودکان زیر ۱۸ سال اعمال کرد...»

^{۴۸}. Chisanga v. Jamaica (1132/2002)

پی نوشت ها

امیر ارجمند، اردشیر، (زیر نظر) مجموعه اسناد بین المللی حقوق بشر، جلد اول (۱۳۸۱) و جلد دوم (۱۳۸۵)، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

- Concluding observations of the Human Rights Committee. available on: University of Minnesota, human rights library: <http://www1.umn.edu/humanrts/hrcommittee>.

- *General Comment No.20 . Adopted by the human rights committee.* available on: <http://www.unhchr.ch>

- Katie Mitchell, Sarah Joseph & Linda Gyorki, Carin Benninger-Budel. a handbook on the individual complaint procedures of the UN treaty bodies. Part3. available on: http://www.omct.org/pdf/UNTB/2006/handbook_series/vol4/eng/

- Sarah Joseph, Jenny Schults and Melissa Castan. International covenant on civil and political rights. oxford university press. first published 2000.